

1980/81:38

Måndagen den 1 december

Kl. 11.00

1 § Justerades protokollet för den 21 november.

2 § Svar på fråga 1980/81:131 om statens ansvar för asylsökande flyktingar

Anf. 1 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Per Arne Aglert har frågat mig vilka åtgärder jag vidtagit eller avser vidta för att staten skall ta ett totalansvar för alla asylsökande i Sverige och för att, som jag uppfattat frågan, de asylsökande skall kunna tas om hand på ett från etniska, språkliga, religiösa och kulturella utgångspunkter enhetligt sätt.

Den som kommer till Sverige för att ansöka om asyl har rätt att här avvakta det slutliga beslutet över hans eller hennes ansökan. Detta är en av asylrättens hörnpelare. Många av dem som på eget initiativ söker sig till vårt land har anhöriga eller vänner här, som de naturligen söker sig till. Andra har ingen sådan anknytning till landet, och de kommer därför inte sällan att under väntetiden vistas i eller i närheten av den kommun där inreseorten ligger.

Den förordning som sedan den 1 januari i år reglerar kommunernas rätt till statlig ersättning för socialhjälp till flyktingar m. fl. omfattar också ersättning för asylsökandes uppehälle. Det är ännu för tidigt att bedöma effekten av dessa bestämmelser. För att närmare utvärdera dem kommer, enligt vad jag har erfarit, socialministern att inom kort tillsätta en särskild arbetsgrupp. Kommunförbundet kommer att beredas tillfälle att delta i detta arbete.

Jag har förståelse för att vissa kommuner emellanåt kan få särskilda svårigheter att, när många asylsökande kommer dit under kort tid, erbjuda dem bostad och annan social service. Några kommuner har på senare tid tagit egna initiativ för att möta sådana svårigheter, bl. a. genom att överväga nya former för omhändertagande av asylsökande. Regeringen följer dessa initiativ med stort intresse. Jag vill också erinra om att frågan om användningen av statens resurser för överföring och omhändertagande av flyktingar kommer att behandlas av en arbetsgrupp som nyligen tillsatts för

*Om statens ansvar
för asylsökande
flyktingar*

att överväga frågan om huvudmannaskap m. m. för denna verksamhet. De problem som frågan avser är alltså föremål för beredning inom regeringskansliet.

När det gäller den andra delen av frågan är det tveksamt om de instrument som samhället f. n. förfogar över för att geografiskt söka styra invandringen inom landet bör användas i de syften som Per Arne Aglert avser. En rad principiella frågor bör bedömas i detta sammanhang. Från vissa utgångspunkter kan det t. o. m. te sig stötande att överväga åtgärder med sådan inriktning. Frågan ligger inom ramen för direktiven till den nyligen tillkallade invandrarpolitiska kommittén.

Anf. 2 PER ARNE AGLERT (fp):

Herr talman! Låt mig först få tacka invandrarministern för det snabba svaret på mina frågor.

Jag har anledning att tro att invandrarministern och jag har gemensamma värderingar om behandlingen av asylsökande, vare sig de efter utredning får stanna i vårt land eller får det tunga beskedet att de skall förpassas.

I mitt första inlägg vill jag utgå från två gamla beprövade ordspråk. Det första är: Medan gräset gror dör kon. Och det andra lyder: Fåfång gå lärer mycket ont.

Det är självfallet positivt att det utreds och forskas kring asyl- och invandrarproblemen. Det finns flera tusen asylsökande som, efter månader och år av passiv väntan, väl fått stanna. Många av dem, lyckliga över att de fick stanna, mår dock fortfarande inte bra. Utredningstiden blev för lång och för pressande. Vi vet detta. Behöver vi verkligen vänta på alla utredningsresultat för att göra något annat och nytt för de asylsökande?

När det gäller dem som avvisats kan vi dess värre inte utreda eller forska särskilt framgångsrikt. De nationer som de förpassats till är i regel inte så intresserade av sådana utredningar. För resten är några av de förpassade redan döda, ett par är skjutna.

De asylsökande är under väntetiden hänvisade till stöd och hjälp från den slumpvis valda kommunens sociala myndigheter och den lokala polisen. De får inte arbeta och inte studera i ordnade former. Vad gör de då i nio månader, ett år eller två år? De går på stan, sitter på barer och kaféer, slår ihjäl tiden.

Både svenskar och etablerade invandrare misstolkar lätt åsynen av människor som "slår dank" eller "ligger samhället till last". Ur denna situation gror lätt främlingsovilja, som i vissa fall kan växa till främlingshat och i värsta fall till rasism.

En kommun som plötsligt eller successivt får några hundra, kanske något tusental, asylsökande att ta omsorg om klarar inte uppgiften särskilt bra inom ramen för sin ekonomi och struktur. Värst är det för asylsökande under kvällar och veckoslut då kontoren är stängda.

*Om statens ansvar
för asylsökande
flyktingar***Anf. 3** Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Jag blev litet förvånad över Per Arne Aglerts inlägg, för det berörde delvis en annan fråga än den som har ställts. Men självfallet finns det ett samband mellan frågorna, och därför skall jag säga ett par ord om de långa väntetiderna. Jag vill gärna tillägga att det är alltför långa väntetider, och det är ett problem framför allt för de asylsökande själva men också för de kommuner där de vistas under tiden.

Jag försäkrar Per Arne Aglert att jag är mycket medveten om denna problematik, och vi arbetar nu i regeringskansliet på alla tänkbara sätt i den ekonomiska situation vi befinner oss i för att nedbringa väntetiderna.

Det är tre olika väntetider som är nålsögon. Det är väntetiden hos polisen, där man först begär asyl. Det är väntetiden hos invandrarverket, där ansökan sakprövas. Det är också väntetiden i regeringskansliet, där efterprovning sker vid besvär. Jag hoppas att vi inom inte allt för avlägsen tid skall kunna nedbringa väntetiderna till en mer rimlig nivå. Därmed kommer också vissa av de problem som Per Arne Aglert tar upp i sin fråga att bli enklare att lösa.

Anf. 4 PER ARNE AGLERT (fp):

Herr talman! Staten bör enligt min mening ta ett totalansvar för de asylsökande. Invandrarverket bör få den uppgiften och verkställa den i samverkan med kommuner, AMS, socialstyrelsen m. fl. och med folkrörelser som är motiverade och kunniga – och accepteras av invandrarna själva – och som är villiga att arbeta även efter kl. 17.00 och på helgerna.

De asylsökande måste få en meningsfull och stimulerande väntetid, oavsett vilken utgång det blir av asylansökan. Då kan även avvisade asylsökande trots allt tänka på Sverigetiden som ett positivt minne.

Jag vill fråga invandrarministern: Kan vi hoppas på och hjälpas åt för att skapa en sådan omsorg om främlingar som klappar på vår port? Det kan inte vara anstötligt på något sätt, om vi arbetar så att det möjligen stöter den svenska uppfattningen litet grand, bara det i huvudsak främjar de asylsökandes egen situation och blir det allra bästa för dem.

Anf. 5 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Jag måste säga att jag är litet osäker om vad Per Arne Aglert menar med att staten skall ta ett totalansvar för dem som väntar här på besked om de skall bli accepterade som invandrare eller flyktingar. Om Per Arne Aglert menar att staten skall bestämma var de skall vistas, vill jag säga att detta bara kan göras genom att man tillgriper juridiskt tvång, vilket vi inte har några möjligheter att göra. Naturligtvis skulle man också kunna tillgripa praktiskt tvång genom att vägra ge de asylsökande hjälp under tiden de väntar här eller på annat sätt, men det är en åtgärd som vi inte vill vidta. Man måste alltså i det här avseendet ta hänsyn till vilka möjligheter vi har att ordna det så som Per Arne Aglert talar om.

När det sedan gäller vilka åtgärder man bör vidta för att underlätta för dem som väntar här vill jag säga att detta är en viktig fråga. Det är möjligt att jag

*Om förlust av
svenskt med-
borgarskap i visst
fall*

har en uppfattning som något skiljer sig från Per Arne Aglerts, men jag tycker att det kan vara rimligt att proceduren är sådan att de som accepteras som flyktingar eller invandrare skall uppleva detta som en förbättring av situationen i förhållande till hur den var under väntetiden och inte tvärtom, vilket ibland är fallet i dag. Jag tror det är rimligt att man ger dem som väntar här det stöd de kan behöva under väntetiden, men det är först sedan de blivit accepterade som flyktingar eller invandrare som staten har det totala ansvaret för dem.

Anf. 6 PER ARNE AGLERT (fp):

Herr talman! Det är klart att vi inte kan klara ut alla dessa problem under den här frågestunden, men jag tycker att vi under diskussionen har fått infallsvinklar som tyder på att vi kan åstadkomma ett samarbete för en god utveckling när det gäller problemen för de asylsökande, så att de inte förvärras under tiden de väntar. Jag tror att mycket kan göras på det området.

3 § Svar på interpellation 1980/81:24 om förlust av svenskt medborgarskap i visst fall

Anf. 7 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Karin Ahrlund har frågat justitieministern om svenska kvinnor gifta med utländska män i vissa fall förlorar sina svenska medborgarskap enligt 7 § lagen om svenskt medborgarskap från 1950. Hon har även frågat om han anser att en sådan tolkning av paragrafen stämmer med artikel 9 i FN-konventionen om avskaffande av allt slags diskriminering av kvinnor och, om inte, vad han avser göra för att skydda svenska kvinnors rätt utomlands.

Dessa frågor har överlämnats till mig.

Enligt den tidigare svenska medborgarskapslagen från 1924 förlorades svenskt medborgarskap automatiskt bl. a. av den som genom giftermål blev medborgare i annat land och var bosatt i detta land. I förarbetena till den nuvarande lagen framhölls att svensk kvinnas förvärv av utländskt medborgarskap till följd av äktenskap med utländsk medborgare i princip inte borde medföra förlust av hennes svenska medborgarskap om inte förvärvet skett i enlighet med hennes önskan. I enlighet härmed infördes i 7 § i 1950 års medborgarskapslag en bestämmelse av innebörd att svenskt medborgarskap förloras endast av den som efter ansökan eller uttryckligt samtycke förvärvar utländskt medborgarskap. Kravet på ansökan eller uttryckligt samtycke tillkom således för att bereda svenska kvinnor, som är gifta med utländska män, möjlighet att i större utsträckning än tidigare behålla sitt svenska medborgarskap. Ett automatiskt förvärv av utländskt medborgarskap inverkar inte på det svenska medborgarskapet.

De aktuella fallen handlar om svenska medborgare som sedan mer än tio år är gifta med irakiska medborgare och är bosatta i Irak. Enligt den irakiska

förordningen av den 3 februari 1980 måste en utländsk kvinna, som är gift med en irakisk medborgare och bosatt i Irak sedan mer än fem år, inom sex månader sedan förordningen trätt i kraft antingen förklara att hon önskar erhålla irakiskt medborgarskap eller lämna landet.

I de aktuella fallen är frågan, om förlustregeln i 7 § medborgarskapslagen medför att de svenska kvinnor som under trycket av de nya irakiska bestämmelserna har förvärvat irakiskt medborgarskap leder till att de därigenom har förlorat det svenska medborgarskapet.

Frågan huruvida förlust av svenskt medborgarskap enligt 7 § medborgarskapslagen inträder i de aktuella fallen kan med bindande verkan endast prövas genom att en s. k. medborgarskapsförklaring begärs hos regeringen enligt 11 § medborgarskapslagen. Innan regeringen meddelar en sådan medborgarskapsförklaring skall regeringsrätten yttra sig i ansökningsärendet. Initiativ till en sådan förklaring kan endast tas av den person vars medborgarskap det är fråga om.

De kvinnor som Karin Ahrlands fråga rör bör alltså rådås att hos regeringen ansöka om en sådan förklaring att de är svenska medborgare. Endast i ett sådant förklaringsärende kan det fastställas om förlustregeln i 7 § medborgarskapslagen är tillämplig i deras situation eller inte. Jag kan av självklara skäl inte här och nu föregripa utgången av en sådan prövning.

När det gäller frågan om 7 § i medborgarskapslagen är förenlig med artikel 9 i FN-konventionen om avskaffande av allt slags diskriminering av kvinnor vill jag framhålla att det i medborgarskapslagen inte görs någon skillnad mellan män och kvinnor. Denna paragraf kan därför omöjligt stå i strid med artikel 9 i konventionen.

Anf. 8 KARIN AHIRLAND (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Andersson för svaret.

En första kommentar: Det här med citat, det är svårt det. Jag har alltså frågat fel statsråd, men rätt statsråd svarar mig. Min fråga hade däremot en något annan lydelse än den som återgavs i svaret. Jag frågade om "dessas kvinnor kan anses ha förvärvat utländskt medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke". Det är alltså det som det är fråga om, inte om gifta kvinnor förlorar sitt medborgarskap, men vi kan lämna detta därhän. Jag skall i stället gå in och tala i sakfrågan. Jag är säker på att Karin Andersson och jag är alldeles ense om att det i de flesta fall måste kännas tryggt för svenskar utomlands att ha ett svenskt pass och att vara medborgare i ett land där demokrati och respekt för mänskliga rättigheter har en lång tradition och aldrig ifrågasätts.

Nu är det emellertid så, att många svenskar bor och arbetar i totalitära länder, där den personliga friheten är starkt beskuren. De har olika skäl för sin bosättning där, och för oss är det en självklarhet att en svensk skall få bosätta sig var som helst utan att för den skull betraktas som mindre svensk av oss här hemma.

För flertalet svenskar i utlandet är det säkert också så att de, trots att de i många år har bott i annan del av världen, till övervägande del är präglade av

*Om förlust av
svenskt med-
borgarskap i visst
fall*

*Om förlust av
svenskt med-
borgarskap i visst
fall*

sin svenska uppfostran och våra värderingar. De känner också en personlig trygghet, därför att de är svenska medborgare. Med ett svenskt pass kan de alltid räkna med vår hjälp, ifall det är oroligheter i det land där de vistas, och det är, som bekant, oroligt i många delar av världen. De litar på sitt gamla hemland, och jag tror att vi två är ense om att de bör kunna göra detta.

Nu till Karin Anderssons svar. Får jag börja med att erinra om, att även om den nuvarande medborgarskapslagen är perfekt könsneutral och någon invändning inte kan riktas mot den på den punkten, var det så när de nuvarande bestämmelserna skrevs att ändamålet var att underlätta just för svenska kvinnor som gifte sig med utlänningar att behålla sitt svenska medborgarskap. Det fanns andra tankar om vad äktenskapet kunde medföra förr i tiden. Vi har alltså enligt förarbetena till lagen principiellt en positiv inställning till att man inte skall behöva förlora sitt medborgarskap bara därför att man gifter sig med en icke-svensk. Enligt 7 § förlorar man det svenska medborgarskapet endast om man förvärvar annat medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke. Det är lagtextens ord.

Om man ser enbart till lagens bokstav är en ansökan eller förklaring att man önskar bli medborgare i ett annat land i många fall självfallet skäl för att man skall mista sitt svenska medborgarskap. Men i förarbetena till lagen står det: "Sådant förvärv av utländskt medborgarskap, som vederbörande icke kunnat undgå, borde sålunda i princip icke inverka på det svenska medborgarskapet."

Vi talar ibland om grunderna för lagstiftningen när det är litet marigt med texten. Jag har förstått att grunderna för hela medborgarskapslagen är att den som är född svensk och vill förbli svensk skall kunna så förbli. Men jag vill också gå längre. Om man bor utomlands och det landet kräver att man ansöker om att bli medborgare där för att man skall få stanna hos sin familj, är det då i praktiken inte fråga om sådant förvärv av utländskt medborgarskap "som vederbörande icke kunnat undgå", som i princip inte bör inverka på det svenska medborgarskapet?

Självfallet kan Karin Andersson inte här och nu föregripa en prövning av de fall som jag anfört som exempel. Men jag skulle vilja veta ett par saker.

Delar Karin Andersson min uppfattning om grunderna för lagstiftningen? Det är det första.

Det andra är: Om man i en totalitär stat vilken som helst måste ansöka om medborgarskap där för att få stanna hos sin familj, har man då "kunnat undgå" förvärv av medborgarskap i det landet?

Jag har till sist, herr talman, noterat att Karin Andersson i sitt interpellationssvar använt uttrycket "under trycket av de nya irakiska bestämmelserna". Är det då fråga om frivillighet?

Anf. 9 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Karin Ahrland skojade litet med mig och sade att jag inte hade svarat på hennes fråga, som gällde någonting annat. Jag utgick emellertid ifrån att det var det svenska medborgarskapet som Karin Ahrland

ville slå vakt om, och hennes inlägg här visar också att så var fallet. Jag tror alltså att vi kan förstå varandra även om svaret inte var formulerat exakt med utgångspunkt från frågan.

Karin Ahrland ställde två frågor i slutet av sitt anförande.

Som jag sade i svaret gjordes det i förarbetena till den lag som tillkom 1950 förtydliganden som skulle innebära att svenska kvinnor gifta med utländska män skulle ges större möjligheter att bevara sitt svenska medborgarskap. Man förde in kravet på ansökan eller uttryckligt samtycke, som inte fanns tidigare.

Jag delar alltså i princip uppfattningen att det är rimligt att göra allt vad man kan för att bereda svenska kvinnor möjlighet att ha kvar sitt svenska medborgarskap om de gifter sig med utländska män, speciellt om någon grad av tvång är involverad i medborgarskapsfrågan.

Men jag kan inte gå så långt att jag helt klart svarar på Karin Ahrlands första fråga, än mindre svarar på hennes sista fråga – det är just den frågan som skall bedömas av regeringsrätten och regeringen. Här är frågan om detta är den form av medborgarskap som man inte kunnat undgå.

Sedan kan jag ha min privata uppfattning, men jag kan endast ge svar i enlighet med de möjligheter jag har enligt lagen.

Anf. 10 KARIN AHIRLAND (fp):

Herr talman! Jag känner Karin Andersson så pass väl att jag litar på att hennes privata uppfattning är densamma som min och att hon, när hon sitter i regeringen, ger uttryck för sin privata uppfattning.

Jag skall naturligtvis, som Karin Andersson rått mig, råda just dem som jag talat om att söka medborgarskapsförklaring. I de fallen litar jag på att både regeringsrätten och regeringen är förnuftiga.

Men jag skulle vilja tillägga att det kan låta hur enkelt som helst för oss som sitter här i Stockholm i ett lugnt hörn av världen att ansöka om en medborgarskapsförklaring och att det kan låta så enkelt när vi säger att man skall vara positivt inställd. Men för dem som drabbas och bor långt härifrån och är beroende av lynnighet hos mer eller mindre totalitära regeringar är det inte så enkelt. Det är en i hög grad påtvingad valsituation som dessa människor har råkat in i. Dess värre kan den situationen uppkomma för flera människor. Det är därför jag hoppas att Karin Andersson följer utvecklingen noga.

Jag vill till sist bara säga att det är enklare och det går fortare att tolka lagen i enlighet med grunderna än att vänta på en ändring av bokstaven. Får jag påminna Karin Andersson om domarreglerna i lagboken, där det står: "Det konung med skäl vill, det skall räknas för lag, och det som menige man samtycka."

I det här fallet är statsrådet Karin Andersson att jämställa med konungen. Karin Ahrland är menige man som kommer att samtycka, om hon sköter de här ärendena.

*Om åtgärder för
att öka säkerheten
vid takarbeten*

Anf. 11 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Det låter ju som om Karin Ahrlund och jag skulle kunna bestämma allting själva, men dess värre – eller kanske dess bättre – är det inte så.

Orsaken till det förhållande som vi nu diskuterar är ju att finna framför allt i Irak. Tyvärr har vi mycket små möjligheter att få Irak att ändra sina bestämmelser. Det är en långsiktig procedur, i vilken man naturligtvis också måste arbeta på att via internationella kontakter och i FN förmå olika stater med regimer som vi inte gillar att tillämpa en medborgarskapslagstiftning som är human. I det arbetet vill jag verkligen hjälpa till. Sedan hoppas vi att också det aktuella problemet kan lösas.

4 § Svar på interpellation 1980/81:47 om åtgärder för att öka säkerheten vid takarbeten

Anf. 12 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Lars Ulander har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att uppfylla riksdagens begäran om överväganden för att öka säkerheten vid takarbeten samt när förslag i frågan kan lämnas riksdagen.

Uppgifterna från plåtslageribranschen om att en betydande del av landets flerfamiljshus saknar föreskrivna skyddsanordningar på tak eller har bristfälliga skyddsanordningar är oroande. Det finns självfallet en uppenbar risk för olycksfall vid arbete på tak med bristfälliga skyddsanordningar.

Ansvar för att en byggnad har föreskrivna skyddsanordningar på tak ligger enligt byggnadsstadgan i första hand på fastighetsägaren. Det är också fastighetsägarens skyldighet att löpande underhålla skyddsanordningarna så att inte hållfastheten äventyras.

Vid flera tillfällen under år 1979 sammanträffade företrädare för bostadsdepartementet med bl. a. representanter för plåtslageribranschen och med berörda myndigheter. Som ett resultat av detta arbete kommer enligt vad jag erfarit statens planverk efter samråd med kommunförbundet att gå ut med en cirkulärskrivelse till byggnadsnämnderna. I skrivelsen rekommenderas byggnadsnämnderna att låta genomföra inventeringar för att klarlägga vilka byggnader som saknar tillfredsställande skyddsanordningar på tak.

Jag vill i detta sammanhang stryka under att fastighetsägarna snarast måste ta sitt ansvar för att gällande bestämmelser efterlevs.

Även plåtslagarna och skorstensfejarmästarna måste nu enligt min mening bidra mera aktivt till att situationen förbättras och anmäla de brister som upptäcks till byggnadsnämnden eller yrkesinspektionen.

När det gäller frågan om att skärpa nybyggnadsbestämmelserna för att öka säkerheten vid arbeten på tak kan jag informera om att denna nu utreds inom bostadsdepartementet. Som ett led i detta arbete har den skrivelse från plåtslageribranschen med krav på förbättringsåtgärder som Lars Ulander

hänvisade till i sin interpellation nu remitterats till ett stort antal instanser.

Frågan om att införa nya bestämmelser för befintlig bebyggelse motsvarande de av plåtslageribranschen föreslagna nybyggnadskraven har beretts inom bostadsdepartementet. Därvid har kommit fram att införandet av sådana bestämmelser skulle leda till stora resursanspråk. Därtill kommer betydande administrativa problem. Mot bakgrund av detta har jag funnit att det f. n. inte är möjligt att införa nya bestämmelser för befintlig bebyggelse.

Anf. 13 LARS ULANDER (s):

Herr talman! Jag får tacka bostadsministern för svaret.

Det händer ju, när man frågar statsråd, att svaren som man får ibland är något svårtolkade. Svaret från bostadsministern är däremot, såvitt jag förstår, glasklart. Men jag vill ändå säga att jag inte är nöjd med bostadsministerns svar.

Statsrådet Friggebo börjar med att konstatera: "Det finns självfallet en uppenbar risk för olycksfall vid arbete på tak med bristfälliga skyddsanordningar." Jag kan försäkra Birgit Friggebo att olycksfall inträffar på grund av bristfälliga skyddsanordningar. Det var av det skälet som riksdagen fattade beslut om att ge regeringen till känna det som jag skrev om i min interpellation, nämligen att ändringar i byggnadslagstiftningen måste vidtas för att göra arbetet på tak säkrare.

Jag konstaterar att riksdagens beslut av regeringen inte anses bindande. Riksdagen har av regeringen begärt nya bestämmelser för befintlig bebyggelse. Det får vi inte. Skälet till att regeringen inte anser sig vilja ge plåtslagare, skorstensfejare och andra som arbetar på tak en arbetsmiljö som är säkrare än den i dag sägs vara brist på resurser samt administrativa problem. Bostadsministern säger: "Mot bakgrund av detta har jag funnit att det f. n. inte är möjligt att införa nya bestämmelser för befintlig bebyggelse." Hur beräknar man då resursanspråk mot olycksfall? Vad betyder enskilda människors tragedier för samhället? Birgit Friggebo konstaterar i svaret: "Det finns självfallet en uppenbar risk för olycksfall". Jag beklagar detta svar, där man använder kronor och ören som argument för att inte vilja göra ett ytterst farligt jobb något säkrare.

Bostadsministern ger plåtslagare och sotarmästare goda råd. Menar bostadsministern att takarbetarna skall stoppa arbeten enligt arbetarskyddslagen? Det är väl den enda chans som dessa har efter dagens besked från regeringen. Både arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer är ense om att det finns risker för takarbetarna i detta arbete, och jag kan garantera Birgit Friggebo att många följer vad som händer på det området. Det svar som har lämnats kommer inte att vinna någon förståelse från dem som är berörda men som inte får det stöd som ett positivt handlande skulle ha gett. De frågar sig, om det är försvarbart att, som regeringen gör, spara några kronor på bekostnad av människors liv och hälsa.

Jag sade förut att det var ett glasklart svar. Jag konstaterar att svaret på

*Om åtgärder för
att öka säkerheten
vid takarbeten*

mina frågor är att regeringen inte tänker vidta några åtgärder för att uppfylla riksdagens begäran om övervägande av åtgärder för att öka säkerheten vid takarbeten. Jag konstaterar också att regeringen inte tänker lämna något förslag i denna fråga till riksdagen.

Jag har några frågor till: Varför uppfyller inte regeringen riksdagens begäran? Vad menar bostadsministern med att det "f. n. inte är möjligt att införa nya bestämmelser för befintlig bebyggelse"? Ytterligare en fråga: Vad innebär "administrativa problem", och vilka är dessa?

Anf. 14 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Riksdagen har begärt att regeringen skyndsamt skall överväga de här frågorna, i huvudsak i linje med den skrivelse som jag har fått från branschen och vad som anges i den socialdemokratiska motionen. De övervägandena pågår.

För det första, när det gäller befintlig bebyggelse och eventuellt nya krav på den, anser jag att det är viktigt att de regler uppfylls som vi redan har. Där finns det olika möjligheter att påverka detta. Lars Ulander nämnde en möjlighet, nämligen att arbetare av olika slag vänder sig till yrkesinspektionen, som kan gå in och stoppa arbetet på de tak som inte uppfyller gällande bestämmelser.

För det andra kan man vända sig till byggnadsnämnden, som kan utfärda åläggande för fastighetsägaren att vidta nödvändiga åtgärder.

Det finns naturligtvis även andra åtgärder att tillgripa, nämligen att upplysa och utbilda arbetare av olika slag så att de faktiskt också använder de skyddsanordningar som finns.

Sedan säger Lars Ulander att regeringen inte tänker vidta några åtgärder med anledning av riksdagens tillkännagivande. Det är ju inte riktigt. Jag har svarat att vi utreder frågan om nya bestämmelser när det gäller nybyggnader. Jag nämnde också att ärendet gått ut på remiss till olika berörda parter och att vi avvaktar remisstidens utgång innan vi fattar beslut om eventuella åtgärder.

Skälet till att jag i interpellationssvaret inte har lämnat någon tidsangivelse är att det inte är säkert att de eventuellt nya reglerna behöver bli föremål för riksdagens övervägande; det kan bli fråga om beslut som regeringen själv kan fatta.

Anf. 15 LARS ULANDER (s):

Herr talman! Birgit Friggebo fortsätter att ge goda råd. Skälet till att man från plåtslageribranschen – både på arbetsgivarsidan och på arbetstagsidans – gick till regeringen med ett krav på en förstärkt lagstiftning är att man med den nuvarande ordningen inte kunnat klara ut de här organisationernas problem. Jag uppfattar det ändå så att Birgit Friggebos råd till plåtslagarna, sotarna och övriga takarbetare innebär att de skall ändra på de rådande förhållandena genom att sätta stopp för jobben. Jag tycker att det är rätt fantastiskt att bostadsministern drar den slutsatsen trots att hon i svaret talar om ekonomin. Skulle man kräva fullkomlig säkerhet – och det har även de

här arbetstagarna rätt att kräva – kommer det att bli oerhört dyrt. Om kostnaderna faller på plåtslagerimästarna återverkar det ändå på det totala folkhushållet. Kostnaderna kan därför inte spela någon som helst roll.

Sedan säger Birgit Friggebo: Visst har vi gjort någonting – vi har sett över problemen på nybyggnadssidan! Det var inte det dessa organisationer och riksdagen begärde. Det fanns visserligen med, men det är bara en del av det hela. Vi har två miljoner kåkar i det här landet. F. n. byggs det ganska litet, och det är ändå det dagsaktuella läget som är viktigt för de här arbetstagarna. De vill ha möjligheter att arbeta i det befintliga beståndet. Det skulle vara skräp om det var lika dåligt med det nya beståndet, när man nu under flera år har diskuterat de anställdas säkerhet när de skall utföra sina arbeten.

Jag har en känsla av att Birgit Friggebo själv inte är nöjd med att behöva ge ett sådant här svar. Att tala om kronor och ören när det är fråga om liv bör inte vara rimligt.

*Om åtgärder för
att öka säkerheten
vid takarbeten*

Anf. 16 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Vid de sammanträffanden som vi haft med både facket och branschen har frågan om nybyggnadsbestämmelser varit uppe, och det finns också redovisat i deras skrivelse. Men det som jag uppfattade som deras viktigaste krav var att de bestämmelser vi nu har skall följas. Då är det viktigt att man undersöker vilka möjligheter man har att få till stånd en sådan tingens ordning att åtminstone dessa bestämmelser följs.

Jag har redovisat några sådana möjligheter. Arbetstagarna har formella möjligheter att ingripa för att få till stånd förändringar. Det finns naturligtvis också andra möjligheter, nämligen att byggnadsnämnderna aktiverar sin tillsynsverksamhet. Det är också mot den bakgrunden som det vid de sammanträffanden vi haft på departementet med berörda parter har kommit fram förslag om att planverket tillsammans med Kommunförbundet skall gå ut till byggnadsnämnderna med en skrivelse och där redovisa förslag till inventeringar, besiktningsprotokoll och en del annat sådant. Detta är de möjligheter vi har att se till att de nu gällande bestämmelserna tillämpas i verkligheten till säkerhet och skydd för dem som arbetar på tak av olika slag.

Anf. 17 LARS ULANDER (s):

Herr talman! Birgit Friggebo återkommer till de sammanträffanden som man haft med parterna, varvid det framhållits att man visst kan ta upp frågan om att få till stånd bestämmelser beträffande nybyggnationen. Jag förutsätter, Birgit Friggebo, att departementet klarar åtminstone den delen. Men man skall vara klar över att de problem som vi i dag har gäller de befintliga två miljoner husen, där det ständigt uppstår behov av arbeten, vilka måste klaras av uppe på taken och vilkas utförande är helt nödvändigt, inte minst för dem som vistas nedanför husen, t. ex. på gatorna. De hus som ännu inte är byggda ger oss ju inga som helst problem. Jag förutsätter, som sagt, att man inte kommer att fortsätta på samma slappa sätt som hittills.

Det framhölls också att de bestämmelser som finns skall följas. Ja, men

*Om åtgärder för
att öka säkerheten
vid takarbeten*

skälet till att arbetstagarnas organisationer, som efter riksdagens beslut kände både en förhoppning om och en glädje över att förhållandena skulle förbättras. nu gått till aktion är att man inte har fått gehör för sina synpunkter på säkerheten. Jag konstaterar – och det kan vara en hälsning till arbetstagarna – att Birgit Friggebo säger att arbetstagarna får ta upp kampen själva. Det som Birgit Friggebo då säger betyder att en oerhörd mängd arbeten kommer att stoppas. Jobben på taken är nämligen farliga, och de som utför dem känner inte något stöd från statsmakterna.

Jag undrar vidare om jag kan få svar på frågan vilka administrativa problem som är förenade med att klara ut frågor om arbetarskydd i samband med takarbeten.

Anf. 18 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBE:

Herr talman! Jag anser inte att det är enbart arbetstagarna själva som skall sköta detta. Jag har också sagt att fastighetsägarna har ett ansvar för att deras hus uppfyller gällande bestämmelser och även för att de underhåller husen på ett sådant sätt att hållfastheten bibehålls.

Jag har för avsikt att ta upp kontakter med fastighetsorganisationer av olika slag för att höra efter hur också de skall kunna skynda på anpassningen till de bestämmelser som finns redan i dag.

Vad sedan gäller frågan om de administrativa bekymren vill jag säga att problemet är att det inte räcker med att införa nya bestämmelser som skall gälla för befintliga hus – det måste också kontrolleras att dessa bestämmelser följs. Redan i dag har vi bekymmer med de bestämmelser som funnits sedan 1960, eftersom de inte fullt har slagit igenom i tillämpningen. Jag menar att det är viktigt att koncentrera sig på att se till att de bestämmelser som vi redan har uppfylls.

Det finns olika vägar att gå, och det gäller för alla parter som är intresserade av denna fråga att samverka för att få till stånd en bättre tingens ordning.

Anf. 19 LARS ULANDER (s):

Herr talman! Det som sades sist var beklagligtvis närmast ett besked om att man inte heller vad gäller nybyggnationen tänker ta upp dessa frågor. Även i den delen måste man ju kontrollera att säkerhetsföreskrifterna följs.

Vad sedan gäller frågan om kontakterna med fastighetsägarna vill jag säga att man väl i allmänhet ägt sina hus under rätt många år och att kraven både från arbetsgivarna på plåtslageriområdet och från de berörda anställda länge har varit rätt bastanta. Det var inte därför att man önskade att Birgit Friggebo skulle ta kontakt med fastighetsägarna som man skrev och framförde önskemål om en ny lagstiftning.

Jag tror inte att vi kommer speciellt mycket längre i denna debatt. Jag vill dock skicka med den hälsningen till Birgit Friggebo, som kan de här frågorna rätt väl, att hon arbetar vidare med dessa och ser till att få bekymren på detta område ur världen. Det gäller nämligen större problem än vad man kanske i förstona tror. Det är fråga om både fysiska och psykiska problem för dem

som arbetar på tak, och även deras anhöriga är drabbade.

Jag tycker att svaret i detta läge ger uttryck för en otrolig nonchalans. Man har velat putsa över problemen med ett slags polish, något som jag inte godtar och som jag vet att inte heller de fackliga företrädarna för takarbetare av olika kategorier accepterar.

Nr 38

Måndagen den
1 december 1980

*Meddelande om
fråga*

5 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1980/81:14

Justitieutskottets betänkanden 1980/81:6, 7, 12 och 13

Lagutskottets betänkanden 1980/81:4, 6 och 7

Utrikesutskottets betänkanden 1980/81:10–12

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1980/81:10–12

Kulturutskottets betänkande 1980/81:12

Trafikutskottets betänkande 1980/81:3–5

Jordbruksutskottets betänkanden 1980/81:9 och 11

Näringsutskottets betänkanden 1980/81:13 och 14

6 § Anmälades och bordlades

Finansutskottets betänkande

1980/81:11 om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (prop. 1980/81:24)

7 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställts

den 1 december

1980/81:152 av förste vice talmannen *Ingegerd Troedsson (m)* till socialministern om det kommunala stödet till barnomsorgen:

Kommunerna liksom staten satsar i dag betydande belopp på den barnomsorg som sker i kommunal regi. Enbart det kommunala stödet till en daghemsplats för de yngsta barnen kan uppgå till bortåt 40 000 kr. om året. De föräldrar som önskar eller nödgas ordna sin barntillsyn själva eller som avstår från förvärsarbete för att själva vårda barnen får i allmänhet inget motsvarande stöd. Ensidigheten i stödet har medfört att många föräldrar av ekonomiska skäl nödgas utnyttja den kommunala barnomsorgen eller ställa sig i kö till denna, även om de skulle föredra andra vårdformer.

I en del kommuner har kommunala vårdnadsbidrag därför övervägts i syfte att ge stödet till barnomsorgen en mer rättvis utformning och därigenom även minska trycket på de mycket kostnadskrävande institutionsplatserna för barn under tre år.

Enligt Kommunförbundets rättssektion skulle bidrag av detta slag sakna stöd i lagen och därför kunna förklaras olagliga. Avser socialministern att –

Nr 38

Måndagen den
1 december 1980

*Meddelande om
fråga*

om så skulle visa sig vara fallet – överväga sådan ändring i lagstiftningen att det blir möjligt för kommun att införa vårdnadsbidrag i syfte att ge stödet till barnomsorgen en rättvis utformning?

8 § Kammaren ätskildes kl. 11.45.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert